

एस्तेर पुस्तक एस्तेरनं पुस्तक वळख

एस्तेरना पुस्तक सांगस की मिसरमां कैद करीसनं लयीं जायेल इस्राएल लोकेसले आशे दुश्मनपाईन वाचाड जो त्यासले नष्ट करानी योजना करी राहीनता. पन एस्तेरमां परमेश्वरना उल्लेख करामां येयल नही शे, पन हाई नकी शे की परमेश्वरनी ज्या मारी टाकानी कोशीस करी राहीनता त्यासपाईन वाचाडं. एस्तेरना पुस्तक कोनी लिखेल शे हाई कोनलेच माहीत नही. हिब्रु भाषाना वापर करामां येयल शे म्हनीसनं बराच विदयवान सांगतस की हाई पुस्तक जवयपास 400 इ.स.वी. पुर्वमां लिखामां येयल व्हतं.

एस्तेरना पुस्तकमां वर्णन करेल घटना सांगतस की यहूदी पुरिम सण कशे साजरा करतसं. हामान नावना एक अमालेकीनी यहूदी लोकेसले नष्ट करी टाकानी योजना बनाडी व्हती. तवयपाईन इस्राएल अनी अमालेकी हया दुश्मन व्हतात जवय इस्राएल वाळवंटमाईन त्या देशमां व्हनात जे परमेश्वरनी त्यासले वचन दिद् व्हतं (निर्गम 17:8-16). त्या येयले हामान यहूदीसले नष्ट करानी योजना करी राहीनता.एस्तेर जी यहूदी व्हती. अहश्वेरोशनी राणी बनी गयी.आपला नातेवाईक मर्दखयना सल्लाहतीन एस्तेर हामाननी योजना हानी पाडामां सक्षम व्हती. यहूदीसकडतीन आपला शत्रुवर विजय मियाडं (एस्तेर 9:20-22)

रूपरेषा

१. अध्याय 1 अनी 2 दखाडेल शे की एस्तेर अहश्वेरोशनी राणी कशी व्हयनी.
२. अध्याय 3 अनी 7 मां सांगेल शे की हामान यहूदीसले कशे नष्ट करानी योजना करी राहीनता अनी यामुये त्याले मारामां व्हनं.
३. 1. अध्याय 8 ते 10 मां सांगेल शे की यहूदीसनी आपला दुश्मनले कसे हाराई टाकेल शे.

अहश्वेरोश राजानी आज्ञा वशती राणी मासन नही

1 अहश्वेरोश राजाना कारकीर्दीमा पुढे देल घटना घडनी: त्यानं साम्राज्य भारतापाईन कृश देशपावत व्हतं; ज्याना अमल एकशे सत्तावीस प्रांतसवर व्हता तोच हाऊ अहश्वेरोश राजा शे.

2 ✨अहश्वेरोश राजानी राजधानी शूशन राजवाडामाधला आपला राजसनवर बठानंतर.

3 आपला कारकीर्दीना तिसरा वरीसले आपला सर्वा सरदार अनं सेवक यासले मेजवाणी दिधी, पारस अनं मेदय यासना सेनापती, प्रांतोप्रांतीना राज्यपाल अनं सरदार त्यानापुढे हजर व्हयनात;

4 त्यासले त्यानी बराच दिनपावत म्हणजे एकशेऐशी दिनपावत आपला वैभवशाली राज्यनी दौलत अनी आपला श्रेष्ठ प्रतापनं वैभव दखाडात.

5 एवढा दिन जावावर राजानी शूशन राजवाडामा येल धाकलामोठा लोकसले राज मंदिरना बागना पटांगणमा सात दिन मेजवाणी दिधी.

6 तठला पडदा ढवया, हिरवा अनं निळा रंगना व्हतात; ह्या पडदा तलम सणना अनं जांभळा रंगनी दोरीसघाई चांदीना कडीसमा अडकाईसन संगमरवरी खांबसले लायेल व्हतं; तठला बसान्या चौकडया सोना रूपासना राहिसन तांबडा, ढवया, पिवया अनं काया संगमरवरी पाषाणना फरशीसवर ठेयेल व्हतं.

7 त्या मेजवाणीमा राजाले पेवाले योग्य अश द्राक्षना मद्य येगयेगळा सुवर्णपात्रसमा घालीसन राजाना औदार्यानुसार लोकसले भरपूर अस पेवाले देवामा वनं.

8 हाई पेवानं नियमानुसार राहे; कोणी कोणले बळजबरी नही करे; राजानी आपला मंदिरना सर्वा कारभारीसले आज्ञा करेल व्हती की, त्यासनी पाहणासनी तब्येतकडे ध्यान देवानी.

9 वशती राणीनी बी राजा अहश्वेरोश याना राजमंदिरमा बाईसले मेजवाणी दिधी.

10 सातवा दिनले द्राक्षरसघाई राजानं मन उल्लासयुक्त व्हयेल व्हता त्यानी महमान, बिगथा, हरबोना, बिगथा, अवगथा, जेथर, कर्खस असा ज्या सात खोजे त्याना तैनातमा व्हतात त्यासले आज्ञा करी की,

11 वशती राणीनं सौंदर्य देशदेशना लोकसले अनं सरदारसले दखाडानं म्हणीन तिले राजमुकूट घालीन आपलापुढे लई येवानं; कारण ती भलती देखणी व्हती.

12 खोजेसनाद्वारा वशती राणीले राजानी आज्ञा वनी तरी तिनी येवाले नकार दिधं; त्यावरीन राजाले भलता क्रोध ईसन तो संतापना.

13 मंग राजानी काळ जाननारा पंडितसले ईचारं; तो राजा सर्वा न्यायीशास्त्री अनं धर्मज्ञ यासना सल्ला लेत राहे;

14 त्यानाजोडे कर्शना, शेथार, अदमाथा, तार्शीश, मेरेस, मर्सना अनं ममुखान हाई पारस अनं मेदय आठला सात सरदार राहेत. त्या राजानं हुजूरमा राहिसन राज्यमा त्यासना पहिला मान राहे;

15 राजानी त्यासले ईचारं, की, “अहश्वेरोशनी खोजेसनाद्वारा करेल आज्ञा वशती राणीनी मान्य करी नही तर आम्हीन कायदेशीर रितीतीन तिनं काय करानं?”

16 तवय ममुखाननी राजाले अनं सरदारसले उत्तर दिधं, “वशती राणीनी हाऊ अपमान फक्त राजाना करेल शे अस नही? तर सर्वा सरदारसना अनं अहश्वेरोश राजानं सर्वा प्रांतमा राहनारा सर्वा लोकेसनाबी करेल शे.

17 राणीनी हाई कृत्यनी बातमी सर्वा बायासले लागी अनी राजा अहश्वेरोश यानी वशती राणीले आपलासमोर येवाले आज्ञा करी तरी बी ती वनी नही, अस तिसले समजी तवय त्या आप आपला नवरासले तुच्छ मानाले लागतीन.

18 आज राणीनं हाई कृत्य पारस अनं मेदय देशना ज्या सरदार बायासनी ऐकेल शे त्या राजाना सरदारसले अशच म्हणतीन; तवय भलतं अपमान अनं संताप उत्पन्न व्हई.

19 राजानी मजीं व्हई तर त्यानी एक राजकीय फर्मान फिरवानं अनी काही फेरबदल व्हावेले नको म्हणीन पारसी अनं मेदय देशना कायदामा अस लिखी ठेवानं की वशती राणीनी अहश्वेरोश यानासमोर परत येवानं नही अनी तिनापेक्षा कोणी चांगली व्हई तिले पदराणीनं पद भेटी.

20 राजानी हाई आज्ञा त्याना सर्वा विस्तीर्ण साम्राज्यमा जाहीर व्हई तवय सर्वा बायका आपला धाकला किंवा मोठा अस आपला नवराले मान देतीन.”

21 हाई बोलनं, राजाले अनं सरदारसले पटनं अनी ममुखानना सांगाप्रमाणं राजानी करं.

22 त्यानी आपला राज्यमाधला सर्वा प्रांतमाईन त्या त्या प्रांतना लिपीमा अनं त्या त्या राष्ट्रनी भाषामा पत्रे धाडात की प्रत्येक माणुसनी आपला घरमा सत्ता चालाडानी अनी हाई आज्ञा आपला लोकसन्त्या भाषासमा प्रसिध्द करानी.

2

एस्तेर पट्टराणी व्हस

1 यानानंतर अहश्वेरोश राजाना राग शांत व्हयना, तवय त्याले वशती राणीनी काय करेल व्हतं अनं त्यामुये तिनाविरुध्द काय ठराव व्हायेल व्हता यानं याद वनी.

2 मंग त्यानी सेवाचाकरी करनारा त्याना सेवक त्याले बोलनात, “राजाकरता तरूण अनं देखणी कुवारीसना शोध करानं;

3 राजानी आपला सर्वा प्रांतसमा अमलदार नेमानं; त्यासनी सर्वा देखण्या अनं तरूण कुवार्या शूशन वाडामाधलं अंतपुरमा गोया करीसन राजबाईसना रक्षक हेगे

नावना खोजा जो शे, त्याना स्वाधीन करानं अनी त्यासऱ्या शुध्दताकरता त्यासले पाहिजे त्या वस्तु देवानं;

4 मंग त्यासनापाईन जी कुवारी राजाना मनमा ई ती वशती राणीना ठिकाणमा राजानी पट्टराणी व्हवानं.”

हाई गोष्ट राजाले पसंत पडनी मंग त्यानी त्यानाप्रमाणे करं.

5 शूशन राजवाडामा मर्दखय बिन याईर बिन शिमई बिन कीश हाऊ नावना एक बन्यामिनी यहूदी व्हता;

6 बाबेलना राजा नबुखद्रेस्सर यानी यहूदाना राजा यखऱ्या यानाबरोबर ज्या लोके यस्शेलममाईन धरी लेयल व्हतात त्यासनापाईन हाऊ एक व्हता.

7 त्यानी आपला चुलतानी पोर हदस्सा म्हणजे एस्तेर हिना पालनपोषण करेल व्हतं; तिले मायबाप नव्हतात; ती पोर देखणी अनं रूपवान व्हती. तिना मायबाप मरावर मर्दखयनी तिले स्वतःनी पोरनागत सांभाळेल व्हता.

8 राजानी आज्ञा अनं त्याना ठराव प्रसिध्द व्हावर बऱ्याच कुवाराया शूशन राजवाडामा हेगेना हवाली करामा वऱ्यात; एस्तेर हिलेबी राजमंदिरमाधलं बाईसना रक्षक हेगे याना ताबामा दिधं.

9 ती तरूण बाई त्याले पसंत पडनी अनं तो तिनावर प्रसन्न व्हयना; त्यानी काहीबी उशीर न करता तिना शुध्दतेना वस्तु, तिना भोजन पदार्थ अनी तिले साजीत अश सात सख्या राजवाडामाईन दिधात अनी तिले अनं तिना सख्खीसले तठेन लिसन अंतपुरमा सर्वापेक्षा उत्तम जागा रावाले दिधी.

10 एस्तेरनी आपलं घराणाबद्दल सांगात नहीत; तिनी सांगाले नको म्हणीन तिले मर्दखयनी बजाईन सांगेल व्हतं.

11 एस्तेर कशी काय शे अनं तिनं काय व्हई, हाई समजाकरता मर्दखय रोजनरोज अंतपुरना अंगणसमोर फेर्या मारे.

12 बाईसनाबाबत ठरायेल नियमप्रमाणे बारा महिनापावत सर्वा काही उपचार व्हावर एक एक कुवारीनी अहश्वेरोश राजाकडे जावानी पाळी वनी. त्यासऱ्या शुध्दीकरणनी रीत सांगं म्हणजे त्यासले गंधरसना तेल सहा महिना अनं सुगंधी द्रव्य सहा महिना लायेत; तसेच इतर शुध्दतेना वस्तु त्यासले लायेत.

13 कुवारीनी राजानाकडे जावाना प्रकार अशः अंतपुरमाईन राजमंदिरमा जावाना येळले जे काही ती मांगे ते तिले देवामा येई.

14 संध्याकाळले ती जाये, अनी सकासले ती उपपट्टीना रक्षक राजाना खोजा शाशगज याना देखरेखखाल दुसरा अंतःपुरमा जाये; राजानी तिनावर प्रसन्न व्हईन तिनं नाव लिसन बलावाशिवाय ती परत त्यानाकडे नही जाये.

15 मर्दखयना चुलता अबीहाइल यानी पोर एस्तेर, जिले मर्दखयनी पोर म्हणीन सांभाळेल व्हतं. तिनी राजानाजोडे जावानी पाळी वनी तवय बाईसना रक्षक राजाना खोजा हेगे यानी जे तिले देवानं ठरायेल व्हतं त्यानापेक्षा जास्त काही तिनी मांगात नही. ज्यानी ज्यानी एस्तेरले दखा त्या सर्वासनी तिनावर कृपादृष्टी व्हयनी.

16 हाई एस्तेर अहश्वेरोश राजाना कारकीर्दीना सातवा वरीसना दहावा महिनामा म्हणजे तेबेथ महिनामा राजमंदिरमा राजाकडे लवामा वनी.

17 राजानी एस्तेरवर इतर बायासपेक्षा जास्त प्रीती करी अनी बाकिन्या सर्वा कुवारीसपेक्षा तिनावर त्याना अनुग्रह अनं कृपादृष्टी विशेष व्हयनी. त्यानी तिना डोकामा राजमुकूट घालात अनं वशतीना जागवर तिले राणी करं.

18 मंग राजानी सर्वा सरदार अनं सेवक यासले एस्तेरना निमित्त मोठी मेजवाणी दिधी; प्रांतोप्रांतीसना लोकसना कर माफ करात अनी आपला उदारताले शोभनारं इनामं दिधं.

मर्दखयनी राजाना जीव वाचाडा

19 कुवारी दुसरांदाव एकत्र गोया व्हयन्यात तवय मर्दखय राजद्वारी बठेल व्हता. कारण राजानी त्याले आपल्या सेवामां ह्या येळले नियुक्त करेल व्हतं.

20 एवढा येळ एस्तेरनी आपलं घराणाबद्दल सांगेल नव्हतं; मर्दखयनी तिले तशीच आज्ञा देल व्हती. एस्तेरना मर्दखयना आठे संगोपन व्हई राहिता तवय जशी ती त्यानी आज्ञा माने, त्यानाप्रमाणेच तिनी ह्या येळले बी त्यानी आज्ञा मानी.

21 त्या दिनले मर्दखय राजद्वारमा बसेल राहे; तवय राजाना द्वारपाळस पैकी त्याना दोन खोजा बिग्यान अनं तैरेश ह्या संतापमा अहश्वेरोश राजावर हात टाकानी संधी दखी राहितात.

22 मर्दखयले हाई गोष्ट समजनी तवय त्यानी ती एस्तेर राणीले सांगं, अनी एस्तेरनी मर्दखयना नावतीन राजाले ती सांगी.

23 चौकशी व्हावर ती बातमी खरी ठरनी; तवय त्या दोन्हीसले झाडंसवर फाशी दिधी, हाई माहिती राजानासमोर इतिहासना ग्रंथमा लिखी ठेवामा वना.

3

यहूदीसना नायनाट करानं हामाननं कारस्थान

1 या गोष्टी घडी जावावर अहश्वेरोश राजानी अगागी हामान बिन हम्मदाथा याले बढती दिसन पंतप्रधान बनाडं अनं त्यानाबरोबरना सरदारसंपेक्षा त्यानं आसन उचा करात.

2 राजद्वारमा असेल राजाना बट्टा सेवक हामाननासमोर वाकीसन त्याले मुजरा करीत राहेत, कारण त्याना बाबतमा राजानी अशीच आज्ञा करेल व्हती; मर्दखय त्याले अजिबात नमन किंवा मुजरा करे नही.

3 तवय राजद्वारमाधला राजसेवकसनी मर्दखयले ईचारं, की, तू राजआज्ञाना काबंर उल्लंघन करस?

4 त्या त्याले अश रोज सांगेत तरी त्यानी त्यासनं बोलनं, ऐकं नही, तवय मर्दखयना हाई चालावू किंवा नही हाई दखाकरता त्यासनी हामानना कानमा हाई गोष्ट टाकी; आपण यहूदी शेतस अस त्यानी त्यासले सांगेल व्हतं.

5 मर्दखय आपलासमोर वाकीन मुजरा करस नही हाई हामाननी दखं तवय त्याले त्याना भलता राग वना.

6 एकटा मर्दखयवर हात टाकानं हाई त्याले हलकं वाटनं, कारण मर्दखय कोणता जातना शे हाई त्यासनी हामानले सांगेल व्हतं; त्यामुये अहश्वेरोशना सगया साम्राज्यमाधला मर्दखयना लोके म्हणजे सर्व यहूदी लोके यासना नायनाट कराना बेत हामाननी करा.

7 अहश्वेरोश राजाना कारकीर्दीना बारावा वरीसले त्यासनी पहिला म्हणजे निसान महिनापाईन हामाननासमक्ष चिठया टाकाले लायात. हाऊ क्रम दररोज, दरमहिनाले, बारावा महिना अदार संपापावत चालू राहिना.

8 हामान अहश्वेरोश राजाले बोलना, “आपला साम्राज्यमाधला सर्वा प्रांतामाईन राहनारा देशदेशना लोकसमा पांगेल अनं विखरेल एक राष्ट्र शे; त्या लोकेसना कायदा इतर सर्वा लोकसना कायदापेक्षा येगळा शेतस. त्या राजाना कायदाप्रमाणे चालतस नही म्हणीन त्यासले राह देवानं राजाना हितना नही शे.

9 राजानी मर्जी व्हई तर त्यासना नाश करानं अशी आज्ञा लिखानी; राजभांडारमा गोया कराकरता मी दहा हजार चांदीना शिक्का राजाना कारभारीसना हातमा देस.”

10 तवय राजानी आपली आंगठी बोटमाईन काढीन यहूदीसना शत्रु हामान बिन हम्मदाथा याले दिधी.

11 राजानी हामानले सांगं, तुले चांदी देल शे अनं लोकं बी देल शेतस; तुले वाटी तसं त्यासनं कर.

12 तवय पहिला महिनाना त्रयोदशीस राजानं लेखकसले बोलवामा वनात अनी राजानं प्रतिनिधि, प्रत्येक प्रांतना सुभे अनं सगया लोकसना सरदार यासले हामानना सांगेल प्रमाणे प्रत्येक प्रांतना लिपीक अनं प्रत्येक जातीना लोकसना भाषामा खलिते

लिखीन धाडामा वना. अहश्चेरोश राजाना नावतीन ते लिखीन त्यानावर राजानी आंगठीना मोहर करेल व्हाती.

13 राजाना सर्वा प्रांतप्रांतमाईन जासूदसना हाततीन अश आशयानी पत्रं धाडामा वनं की, एकच दिनले म्हणजे बारावा अदार महिनाना त्रयोदशीसले म्हातारा, जवान, बाया, पोऱ्या अश सर्वा यहूदी लोकसना विध्वंस अनं नायनाट कराना अनं त्यासनी धनसंपत्ती लुटी लेवानी.

14 हाई आज्ञा पत्रसन्या प्रत सर्वा प्रांतासमा खुल्या धाडात. त्या अशा हेतूतीन की सर्वा लोकसनी त्या दिनले तयार रावाले पाहिजे.

15 हाऊ हुकूम शूशन राजवाडामा देवामा वना अनी राजआज्ञा मानीसन जासूद लगेच निंघी गयात; त्या येळले राजा अनं हामान ह्या पेवाले बसनात; पन शूशन नगर चिताक्रांत व्हयनं.

4

मर्दखय एस्तेर कडतीन मदत मांगस

1 हाई बातमी मर्दखयना कानमा पडनी तवय त्यानी आपला कपडा फाडात. गोणताट नेसीन राख लाई अनी नगरना मध्यभागमा जाईन जोरमा ओरड करी.

2 तो राजमंदिरना दरवाजासमोरबी गया; गोणताट नेसीन राजमंदिरना दरवाजाना मझार जावाले कोणलेच परवांगी नही राहे.

3 राजाना हुकूम अनं फर्मान ज्या ज्या प्रांतमा जाईन पोहचना तठे तठे यहूदी लोकसमा मोठा विलाप, उपोषण अनं रडारड चालू व्हयनी; बराच लोके गोणताट नेसीन राखमा पडी राहिनात.

4 एस्तेरन्या दासी अनं खोजासनी हाई बातमी तिले जाईन सांगात, तवय राणीले भलता खेद व्हयना; मर्दखयनी गोणताट काढीन कपडा घालानं म्हणीन तिने ते त्यानाकडे धाडात, पन त्या तो नही लिये.

5 राजानी एस्तेरना तैनातमा ठेयेल खोजापाईन हथाक याले तिनी बोलाईसन सांगं की, मर्दखयकडे जाईन हाई काय अनं अश काबंर शे यानी चौकशी कर.

6 हथाक निंघीन राजमंदिरना दरवाजासमोरना नगरना चौकमा मर्दखयकडे गया.

7 आपलावर काय प्रसंग गुदरेल शे अनी यहूदी लोकसना वध व्हावे पाहिजे म्हणीन हामाननी राजभांडारमा कितला पैसा भरेल शेतस हाई सर्वी माहिती मर्दखयनी त्याले सांगी.

8 यहूदी लोकसना नाश करानविषयी जी आज्ञा शूशन आठे देल व्हाती त्या लेखनी प्रत बी एस्तेरले दखाडाकरता त्याना हातमा त्यानी दिधी अनी हाई सर्वा कयाडीसन

त्यानी तिले अश बजावाले सांगं, की, तू राजाकडे जाईन आपला लोकसकरता ईनंती अनी रावन्या करानी.

9 हथाकनी ईसन मर्दखयनं बोलनं एस्तेरले सांगं.

10 तवय एस्तेरनी हथाकनासोबत मर्दखयले सांगी धाडात की,

11 राजाना सर्वा सेवक अनं राजाना सर्वा प्रांतमाधला लोकेसले माहित शे की कोणी माणुस किंवा बाई बलावाशिवाय मझारना चौकमा राजाकडे गयी तर त्याले किंवा तिले प्राणदंड कराना अश सक्त हुकूम शे; मात्र राजा आपला सोनानं राजदंड ज्यानापुढे करी त्यानाच बचाव व्हई; माले तर आज तीस दिन राजाकडीन बोलावनं येल नही शे.

12 एस्तेरना हाई सांगनं मर्दखयले कयाडामा वना.

13 तवय त्यानी त्याना हाततीन एस्तेरले सांगीन धाडात की, “तू राजमंदिरमा शे म्हणीन तू यहूदी लोकसमाईन वाची जाशी अश तुना मनले नको वाटू देऊ.

14 तू अस येळले गप्प राहिनीस तरी दुसरं कोठेन बी यहूदीसनी सुटका अनं मदत व्हईच. पण मंग तुनं अनं तुना बापना घरानाना नाश व्हई. तुले हाई असच येळनाकरता राजपद प्राप्त व्हयना नही कसावरीन!”

15 मंग एस्तेर राणीनी मर्दखयले उलट निरोप धाडात की,

16 जाय, शूशन आठला सर्वा यहूदीसले गोया करा; मनाकरता उपास करा; तीन दिन अनं तीन रात अन्नपाणीले शिवानं नही; मी बी आपल्या दासीसंगे तसंच उपास करसु; अश स्थितीमा नियमनाविस्धद मी राजाकडे जासु; मंग मी मरनी तर मरनी.

17 मर्दखयनी जाईन एस्तेरना आज्ञाप्रमाणे सर्वा काही करात.

5

एस्तेर राजाले अनं हामानले भोजनना आमंत्रन देस

1 तिसरा दिनले एस्तेर राणी आपली राजकीय कपडा घालीसन राजमंदिरना मझारना चौकमा जाईन राजमंदिरना समोर उभी राहिनी; राजा राजमंदिरमा सिंहासनवर राजद्वारसमोर बठेल व्हता.

2 राजानी एस्तेर राणी आंगणमा उभी शे अश दखा तवय त्यानी तिनावर कृपादृष्टी व्हयनी; अनी राजानी आपला हातमाधला सुवर्णदंड पुढे करा. तवय एस्तेरनी जोडे जाईन राजदंडना टोकले स्पर्श करा.

3 राजानी तिले ईचारं, “एस्तेर राणी, तुले काय पाहिजे? तुनी काय मागणी शे? अर्धा राज्यएवढी तुनी मागणी व्हई तरी भेटी.”

4 एस्तेर राणी बोलनी, महाराजना मजींमा वनं तर मी आज आपलाकरता जे भोजन तयार करेल शे. त्यामा आपण हामानले लिसन यवानं.

5 राजा बोलना, “जा हामानले लवकर लिसन या, म्हणजे एस्तेरना सांगेल प्रमाणे करानं.” मंग एस्तेरनी तयार करेल भोजनले राजा अनं हामान ह्या गयात.

6 जेवतांना द्राक्षरस पेवाना येळले राजानी एस्तेरले ईचारं, “तुना काय अर्ज शे? तो मान्य करामा ई; तुनी मागणी काय शे? ती अर्धा राज्यनाएवढी राहिनी तरी तिनाप्रमाणे करामा ई.”

7 एस्तेर बोलनी, “मना अर्ज अनं मागणी हाईच.

8 महाराजनी मनावर कृपादृष्टी व्हयनी शे तर अर्ज मंजुर करानं अनं मनी मागणी मान्य करानी अश महाराजसना मजींमा वना व्हई तर मी मेजवाणी करसु तिले महाराजसनी अनं हामाननी येवानं, मंग महाराजसनी सांगेल प्रमाणे मी सकाय काय मांगानं ते मांगसु.”

मर्दखयकरता फाशीना खांब

9 त्या दिनले हामान आनंदमा अनं प्रसन्न व्हईसन बाहेर निंघना; पन राजवाडामा दरवाजाजोडे आपलाले दखीन मर्दखय उठना नही की घाबरना नही हाई हामाननी दखं तवय त्याले त्याना भलता राग वना;

10 तरी आपला राग आवरीन हामान घर गया अनी त्यानी आपला मित्र अनं आपली बाई जेरेश यासले बोलावनं धाडीन आणात.

11 आपला धनसंपत्तीना थोरवी, आपला संपत्तीना विस्तार, राजानी आपलाले कसं बढती दिसन राजानं सरदार अनं सेवक यासनावर दर्जा देयल शे. हाई सर्वा त्यानी त्यासले सांगी दखाडा.

12 हामाननी त्यासले अजुन सांगं की, “एस्तेर राणीनी मेजवानी दिधी, त्या मेजवानीमा तिनी राजानासोबत मनाशिवाय दुसरा कोणलेच बलायं नही; सकाय बी तिनी माले राजानासोबत आमंत्रण देयल शे.

13 एवढं राहिसनबी तो मर्दखय यहूदी राजद्वारनाजोडे बसेल मना नजरमा पडेल शे. तोपावत हाई सर्वा व्यर्थ शे.”

14 तवय त्यानी बाई जेरेश अनं त्याना सर्वा मित्र त्याले बोलनात, “पन्नास हात उचा फाशी देवाना एक खांब उभा कराना अनी सकायसले राजाले विनंती करानं की मर्दखयले त्यानावर फाशी देवानं; मंग तुम्हीन आनंदमा राजानासोबत मेजवानीले जा.” हाई गोष्ट हामानले पसंत वाटनी त्यानी फाशीना खांब तयार करी लिधा.

6

मर्दखयना मानसन्मान करानं हामानले भाग पडस

1 त्या रातले राजानी झोप उडनी; तवय त्याना आज्ञातीन इतिहासना ग्रंथ आणीसन लोकसनी त्यानापुढे वाचात.

2 ☆त्यामा हाई लिखेल व्हतं: अहश्वेरोश राजाना खोजे द्वारपाल राहेत, त्यासनामाईन दोनजन बिग्यान अनं तैरेश यासनी राजावर हात टाकाना बेत करानी बातमी मर्दखयनी दिधी.

3 तवय राजानी ईचारं की, “हाई कामगिरीबद्दल मर्दखयना काही गौरव किवा मानसम्मान करामा वना का?”

तवय राजाना सेवा करनारा सेवकसनी त्याले सांगं, “त्यानाकरता ते काहीच करामा वनं नही.”

4 तवय राजानी ईचारं, “चौकमा कोण शे?” त्या येळले हामान राजमंदिरना बाहेरना चौकमा येल व्हता, फाशी देवाना जो खांब त्यानी बनाडेल व्हता त्यानावर मर्दखयले फाशी देवानी म्हणीन तो राजानाजोडे ईनंती कराकरता येल व्हता.

5 राजसेवकसनी राजाले सांगं, हामान चौकमा उभा शे.

राजा बोलना, “त्याले मझार बलावा.”

6 हामान मझार येवावर राजानी त्याले ईचारं, “एकादा माणुसना मानसम्मान करानं राजानं मनमा वना तर त्या माणुसनीकरता काय कराले पाहिजे? तवय हामान आपला मनमा ईचारं कराले लागना, मनापेक्षा दुसरा कोनी जास्त मानसम्मान करानं राजानी मनमा ई.”

7 हामान राजाले बोलना, “एकादानं गौरव करानं राजानं मनमा वना तर.

8 महाराज वापरतस तो कपडा आणानं, त्यानाप्रमाणच ज्या घोडावर महाराज स्वारी करतस तो अनं महाराजना डोकावर जो राजमुकूट ठेवतस तो आणानं;

9 मंग तो कपडा अनं घोडा महाराजना कोन एक मोठा सरदारना हातमा दिसन महाराज ज्यानं गौरव कराले इच्छितस त्याले त्यानी कपडा घालानं. अनी त्याले घोडावर बसाडीसन नगरना चौकमाईन त्यानी मिरवणूक काढानी अनी त्यानापुढे हाई प्रचार करानं की, ‘महाराज ज्यानं गौरव कराले इच्छितस त्यानं सम्मान हाई प्रकारमा व्हस!’ ”

10 राजा हामानले बोलना, पटकन हाऊ कपडा अनं हाऊ घोडा ले अनी राजद्वारनाजोडे मर्दखय बसना शे, त्यानं सम्मान तुना सांगाप्रमाण कर, तू बोलनास तसं करामा काहीबी कमी व्हावाले नको.

11 हामाननी तो कपडा अनं तो घोडा लिसन मर्दखयले सजाडं अनी शहरना रस्तातीन त्यानी मिरवणूक काढीन त्यानापुढे प्रचार करा की, “महाराज ज्यानं गौरव कराले दखतस त्यानं सम्मान या प्रकारमा व्हसं!”

12 मर्दखय राजद्वारनाजोडे परत वना अनी हामान शोक करत अनं आपलं तोंड झाकीन लगेच आपला घर निंघी गया.

13 मंग हामाननी आपली बाई जेरेश अनं आपला सर्वा मित्र यासले आपलावर येल प्रसंग बदल माहिती सांगी. तवय त्याना बुद्धिमान मित्र अनं त्यानी बाई ह्या त्याले बोलनात, “हाऊ मर्दखयनापुढे तुमना पराभव व्हई राहिना शे, तो जर यहूदी वंशमाधला व्हई तर तुमनं वर्चस्व व्हावावू नही, त्यानापुढे तुमना पराभवच व्हई.”

हामानानं मरण

14 त्यानी बाई त्यानासंगे बोली राहिती तितलामाच राजाना खोजा वनात अनी एस्तेर राणीनी तयार करेल मेजवाणीमा त्या हामानले लगेच लई गयात.

7

हामानले फाशी व्हस

1 ठरायेल येळना प्रमाणे राजा अनं हामान एस्तेर राणीना मेजवाणीमा गयात.

2 दुसरा दिनले भोजनना येळले द्राक्षरस पेवाना येळले राजानी एस्तेरले परत ईचारं, “एस्तेर राणी तुनं काय अर्ज शे? ते मान्य करामा ई. तुनी मागणी काय शे? ती अर्धा राज्यना एवढी बी राहिनी तरी तीनाप्रमाणे करामा ई.”

3 मंग एस्तेर राणी बोलनी, “महाराज, मनावर आपली कृपा दृष्टी व्हयेल शे, तर आपला मजींमा वना तर माले अनं मना लोकसले जीवनदान देवानं हाऊच मना अर्ज अनं ईनंती शे.

4 मना अनं मना लोकसना विध्वंस, संहार अनं नायनाट व्हावाले पाहिजे हाई हेतूतीन आमनी विक्री व्हई जायेल शे; आम्हीन फक्त दासदासी व्हावाले पाहिजे हाई हेतूतीन आमनी विक्री व्हती तर आम्हीन गप्प रहातुत; तरी बी त्या स्थितीमा त्या वैरीले राजाना नुकसाननी भरपाई करता नही येती.”

5 अहश्वेरोश राजानी एस्तेर राणीले ईचारं, “अस करानं धाडस करनारा कोन शे? अनं तो कोठे शे?”

6 एस्तेर राणी बोलनी, “हाऊ विरोधी अनं हाऊ शत्रु कोण शे म्हणीन इचारशात तर, हाऊ दुष्ट हामानच शे!” हाई ऐकीन राजा अनं राणी यासनापुढे हामान घाबरना.

7 तवय राजा रागाईसन भोजनवरीन उठना अनं राजमंदिरना बागमा गया; तवय माले जीवनदान घा अशा रावण्या करत हामान एस्तेर राणीनापुढे उभा राहिना; कारण राजानी आपलं वाईट करानं ठराई लेयल शे हाई त्याले समजी जायेल व्हतं.

8 मंग राजा मंदिरना बागमाईन त्या भोजनना जागामा परत वना तवय एस्तेर राणीना मंचकवर हामानले वाकेल त्यानी दखं तवय राजा बोलना, “हावु घरमा अनी मनासमोर हाऊ राणीवर जबरदस्ती बी कराले दखस का?”

राजाना तोंडतीन हाई शब्द निंघताच सेवकसनी जाईन हामाननं तोंड झाकं.

9 राजाना तैनातीमा राहेल खोजापाईन हरबोना नावना एक खोजा बोलना, दखा, हामानना आठे पन्नास हात उचा एक फाशी देवाना खांब उभा करेल शे; ज्या मर्दखयनी राजाना हितकरता खबर दिधी त्याले टांगाकरता हामाननी तो उभा करेल शे. राजानी सांगं, “तोच खांबवर याले फाशी घा.”

10 तवय जो खांब मर्दखयाकरता हामाननी तयार करेल व्हता तेनावर त्यालेच फाशी दिधी. तवय राजाना राग शांत व्हयना.

8

प्रतिकार कराना यहूदीसले अधिकार

1 त्याच दिनले अहश्वेरोश राजानी यहूदीसना वैरी हामान यानं घरदार एस्तेर राणीले दिधं. मर्दखय बी राजाकडे वना; कारण त्यानं एस्तेरनासंगे काय नातं व्हतं ते तिनी राजाले सांगेल व्हतं.

2 हामानकडीन लेयल आंगठी राजानी काढीन मर्दखयले दिधी. एस्तेरनी मर्दखयले हामानना घरना कारभारी नेमं.

3 मंग एस्तेरनी परत राजाले अर्ज करा; ती त्याना पाय पडनी अनी रडीसन त्यानी मोठी कळकळ करिसन तिनी सांगं, यहूदीसना नायनाट करानाविषयी अगागी वंशना हामान यानी करेल अनर्थ योजना रद्द करामा येवाले पाहिजे.

4 तवय राजानी एस्तेरनापुढे आपला सोनाना राजदंड करात अनी एस्तेर उठीसन राजानापुढे उभी राहिनी.

5 ती बोलनी, “महाराजना मजींमा वना व्हईते, मनावर त्यासनी कृपादृष्टी व्हयनी व्हई तर, त्यासले योग्य दिसनं किंवा मी त्यासले आवडत व्हस, तर महाराजसना सर्वा प्रांतमा ज्या यहूदी शेतस त्यासना नायनाट करानाविषयी अगागी हामान बिन

हम्मदाथा यानी ज्या पत्र लिखी धाडेल शेतस त्या रद्द व्हावाले पाहिजे अश फर्मान धाडामा येवाले पाहिजे.

6 मना लोकेसवर जो अनर्थ ई तो मी कस काय दखू? मना घराणासना नाश व्हई तो मी डोयासघाई कस काय दखू?”

7 मंग अहश्वरोश राजा एस्तेर राणीले अनं मर्दखय यहूदीले बोलना, “हामाननी यहूदीसवर हात टाकात म्हणीन त्यानं घरदार एस्तेरले दिधं अनं त्याले फाशी दिधी.

8 तुमले वाटी त्यानाप्रमाणे राजाना नावतीन यहूदीसविषयी लिखानं, अनी पत्रसवर राजानी मोहर करानं; राजानं नावतीन लिखेल लेख अनं त्यानावर व्हायेल राजानी मोहर कोनले बी रद्द करता येवावू नही.”

9 त्या येळले शिवान महिनाना म्हणजे तिसरा महिनाना तेवीसवा दिनले राजाना लेखकसले बलावामा वनं, अनी मर्दखयना सांगाप्रमाणे इझ्राएलना अधिपतीसले अनी भारतपाईन कूश देशपावतना एकशे सत्तावीस परगन्यासना अधिपती अनं सरदार यासले प्रत्येक प्रांतना लिपीमा अनं येगयेगळा लोकसना भाषामा अनी यहूदीसले त्यासना लिपीमा अनं भाषामा पत्र धाडामा वनात.

10 मर्दखयनी अहश्वरोश राजानं नावतीन पत्र लिखीन त्यानावर राजानी मोहर करीन ती वेगवान सरकारी घोडा, खेचरे यासना स्वारसनासोबत डाकतीन धाडी दिधात.

11 त्या पत्रसमा सर्वा नगरसना यहूदीसले परवानगी देल व्हाती की तुम्हीन एकत्र गोया व्हईन आपला प्राणना रक्षण कराकरता उभं रावानं अनी ज्या ज्या प्रांतमाधला लोके जबरदस्ती व्हईन तुमले, तुमन्या बायासले अनं तुमना पोरयासोरयासले उपद्रव देवाले दखतीन त्यासना नायनाट करानं अनं त्यासनी धनसंपत्ती लुटी लेवानी.

12 हाई सर्वा एकच दिनले बारावा म्हणजे अदार महिनाना त्रयोदशीसले अहश्वरोश राजाना सर्वा प्रांतमा करामा येवाले पाहिजे.

13 फर्माननी नक्कल प्रत्येक प्रांतमा प्रसिध्द व्हावाले पाहिजे अनी त्या दिनले आपला शत्रुनं उसनं फेडाले सर्वा यहूदीसनी तयार र्हावाले पाहिजे अश सर्वा लोकसले जाहिर करामा वना.

14 डाकना स्वारसनी सरकारी वेगवान घोडासवर स्वार व्हईसन राजानी आज्ञाप्रमाणं तवय लगेच वाटचाल करी; हाऊ हुकूम शूनन राजवाडामाईन सोडामा वना.

15 मंग मर्दखय निळा, ढवळा रंगना राजकीय कपडा घालीन, डोकावर सोनाना मोठा मुकुट ठेईन, अनं तलम सणाना अनं जांभळा रंगना झगा घालीन

राजानासमोरतीन निंघना; तवय शूशन नगरना लोके आनंदमा जयघोष कराले लागानात.

16 अनी यहूदी लोकसले उल्लास आनंद अनं मान हाई प्राप्त व्हयनी.

17 ज्या प्रांतमा अनं ज्या नगरमा राजानी आज्ञा अनं फर्मान जाईन पोहचना तठला यहूदी लोकसले मोठा आनंद व्हयना अनी त्यासनी भोजनसमारंभ करीन तो मंगलदिन म्हणीन पाळात अनी त्या देशना पुष्कळ लोके यहूदी व्हयनात, कारण त्यासले यहूदीसना मोठा धाक बसेल व्हता.

9

यहूदी आपला शत्रूसना नाश करतस

1 अदार जो बारावा महिना तेना त्रयोदशीले राजानी आज्ञा अनं फर्मान अमलमा ईसन यहूदी लोकेसवर वरचढ व्हवाना आशेना दिन जोडे वना तो सर्वा उलट व्हईन यहूदी लोके आपला वैरीसवर वरचढ व्हयनात;

2 आपलाले उपद्रव करनारा वैरीसले हात दखाडाना म्हणीन अहम्बेशेरा राजाना सर्वा प्रांतमाधला यहूदी लोके आपापला गावमा एकत्र गोया व्हयनात; त्यासनासंगे कोणलेबी सामना करानी हिंमत व्हयनी नही; त्यासना सर्वा लोकसले धाक बसना.

3 प्रांतना सरदार, इलाखाना अधिपती, प्रांतना अधिपती अनं राज्य कारभार चालाडनारा सर्वाजण यासनी यहूदीसले मदत करी; त्या सर्वासले मर्दखयना धाक बसेल व्हता.

4 मर्दखयना राजदरबारमा मोठा मान राहिसन त्यानी किर्ती सर्वा प्रांतमाईन पसरेल व्हती; मर्दखयना महिमा उत्तरोत्तर वाढत गई.

5 इकडे यहूदी लोकसनी आपला सर्वा शत्रूसवर तरवार चालाडीसन त्यासना वध अनं नाश करात; मनमा ई तसं त्यासनी आपला विरोधीसना समाचार लिधात.

6 शूशन राजवाडामा यहूदी लोकसनी पाचशे लोकसना वध करीन त्यासना धुव्वा उडावा.

7 पर्शन्दाथा, दलफोन, अस्पाथा.

8 पोराथा, अदल्या, अरीदाथा,

9 पर्मशता, अरीसई. अरीदय अनं वैजाथा.

10 ह्या यहूदीसना वैरी हामान बिन हम्मदाथा याना दहा पोरया त्यासनी ठार करात. पण त्यासनी धन लुटा नही.

11 त्या दिनले शूशन राजवाडामा ज्यासना वध व्हयना त्यासनी यादी राजाकडे आणी.

12 तवय राजा एस्तेर राणीले बोलना, “यह्दीसनी शूशन राजवाडामाधला पाचशे माणसं अनं हामानना दहा पोर्या मारीसन त्यासना फडशा उडायेल शे; मंग राज्यना इतर प्रांतमा त्यासनी काय करं व्हई ते कोणले ठाऊक शे! आते अजून तुनं काही अर्ज शे का? तो मंजुर करामा ई; अजून काही मागणं शे का? त्यानाप्रमाणं करामा ई.”

13 एस्तेर राणी बोलनी, “राजानी मजीं व्हई तर आजना हुकूमनामायक सकाय बी कराले शूशन आठे यह्दीसले मुभा भेटाले पाहिजे अनी हामानना दहा पोर्यासले फाशी देवाना खांबवर लटकाडानं.”

14 त्यानाप्रमाणं करानी राजआज्ञा व्हयनी. शूशन आठेन फर्मान निघनात अनं लोकसनी हामानना दहा पोर्यासले फासावर लटकाडात.

15 शूशन आठला यह्दीसनी अदार महिनाना चौदावा दिनले एकत्र गोया व्हईसन शूशन आठला तीनशे माणसंसले मारी टाकात; पण त्यासनी लुटेल धनले हात लाया नही.

16 राज्यमाधला येगयेगळा यह्दी एकत्र व्हईसन आपला जीव वाचाडाले उभा राहिनात; त्यासनी आपला वैरीसपाईन पंचाहत्तर हजार लोकेसना नाश करात अनं त्या वैरीसपाईन विसावा पावनात; पण त्यासनी लुटले हात लायात नही.

17 अदार महिनाना तेरावा दिनले हाई घडनं; त्यासनी चौदावा दिनले आराम करीसन तो दिन मेजवाणीना अनं आनंद उत्सवना ठरायं.

18 पण शूशन आठला यह्दी तेरावा अनं चौदावा असा दोन दिनले एकत्र गोया व्हयनात अनी पंधरावा दिनले त्यासनी आराम करीसन तो दिन मेजवाणीना अनं आनंद उत्सवना ठरावा.

19 पण गावकूस न राहेल गावमा राहनारा गावढेकरी यह्दी अदार महिनानी चौदावा दिनले आनंद उत्सवना मंगलदिनले एकमेकसले भेटना ताटे धाडाना दिन ठराईसन पाळतस.

पुरीम सण

20 मंग मर्दखयनी हाई सर्वी माहिती लिखी काढी अनी अहश्वेरोश राजाना दूरना अनं जोडेना सर्वा प्रांतमाधला यह्दी लोकसले पत्र धाडीसन येनाप्रमाणं फर्मान करात.

21 अदार महिनाना चौदावा अनं पंधरावा ह्या दिन वरीसन वरीसले पाळत जावानं.

22 ह्या दिनले यहूदीसले आपला शत्रूसपाईन विसावा प्राप्त व्हयना, हाऊ महिनामा दुःख जाईन आनंद प्राप्त व्हयना, अनी शोक जाईन शुभदिन प्राप्त व्हयना, म्हणीन तो पाळानं; ह्या दिन आनंद उत्सव करामा, एकमेकसले भेटना तांटे धाडानं अनं गोरगरीबसले दानधर्म करामा घालानं.

23 यहूदी लोकसनी सुरवात करेल व्हती त्यानाप्रमाणं अनं मर्दखयनी त्यासले लिखी धाडेल व्हतं त्यानाप्रमाणं यहूदीसनी संप्रदाय चालू करानं कबूल करात.

24 सर्वा यहूदीसना विरोधी अगागी हामान बिन हम्मदाथा यानी यहूदीसना नाश कराना बेत करीसन त्यासना पुर्ण नायनाट कराकरता त्यानी पुर म्हणजे चिठया टाकेल व्हत्यात.

25 पण राजाना ध्यानमा हाई प्रकरण ईसन त्यानी लेखी हुकूम करात यावरीन हामानना जे कपट कारस्थान यहूदी लोकेविस्वध योजेल व्हतं ते त्यानाच माथावर उलटना अनी तो अनं त्याना पोर्ग्या फाशीना खांबवर टांगामा वनात.

26 यामुये पुर हाऊ शब्दवरीन त्या दिनले पुरीम हाई नाव पडनं. हाऊ पत्रमाधला अक्षरवरीन अनी त्यासनी स्वतः या बाबतमा जे दखेल व्हतं अनी त्यासनावर जे बितेल व्हतं त्यानावरीन.

27 यहूदी लोकेसनी आपलाकरता, आपला वंशजकरता अनं ज्या त्यामा सामील व्हयना व्हतात त्यासनाकरता असा अढळ नियम अनं प्रतिज्ञा करी की, त्या लेखनानुसार वरीसवरीसले योग्य काळले ह्या दोन दिन पाळानं.

28 अनी पिढानपिढी प्रत्येक कुटुंबमा, प्रत्येक प्रांतमा अनं प्रत्येक गावमा ह्या दिननं स्मरण करीसन तो पाळामा येवाले पाहिजे. हाऊ पुरीम सणना दिन पाळाले यहूदी लोकसनी चुकानं नही; त्यानं स्मरण त्यासना वंशजमाईन कधीच नष्ट व्हावाले नको.

29 हाऊ दुसरा पत्रनानुसार पुरीम पाळानं मंजूर व्हावाले पाहिजे म्हणीन अबीहाइलानी पोर एस्तेर राणी हिनी अनी मर्दखय यहूदी यानी आपला अधिकारतीन फर्मान लिखात.

30 त्याना नकला मर्दखयनी अहश्वेरोश राजाना एकशे सत्तावीश प्रांतमाधल्या सर्वा यहूदीसले लिखी धाडात; त्यामा शांती देनारा सत्यवचनं व्हतं.

31 ह्या पत्रना आशय अश व्हतं की, पुरीमना नेमेल येळले मर्दखय अनं एस्तेर राणी यासन्या आज्ञा प्रमाणं अनी यहूदी लोकसनी स्वतःकरता अनं आपला वंशजकरता करेल ठरावप्रमाणं उपवास अनं विलाप करामा येवाले पाहिजे.

32 पुरीमना संबधना नियम एस्तेरना आज्ञातीन स्थिर करामा वना, अनी हाई

ग्रंथमा लिखी ठेवात.

10

मर्दखयनी महती

¹ अहश्वेरोश राजानी देशवर अनं समुद्रजोडेना बेटसवर खंडणी बसाडी.

² त्याना सामर्थ्याना अनं पराक्रमना कृत्यसनी अनी मर्दखयले राजानी महतीस चढायं यानी साध्यंत हकीकत मेदय अनं पारसी यासना इतिहासना ग्रंथमा लिखेल नही शेतस का?

³ मर्दखय यह्दी याना दर्जा अहश्वेरोश राजाना खालोखाल व्हता; यह्दी लोकसमा तो भलता थोर व्हता; त्याना बांधव समुदायमा त्यानी मोठी मान्यता व्हती; तो आपला लोकसनं कल्याण कराकरता प्रयत्न करत राहे, अनं आपला सर्व लोकसनं चांगलं कसं व्हई यानाकडे त्यानं ध्यान राहे.

प्रेम संदेश

**The Gospels of Matthew and Mark in the Ahirani
language of India. Ahirani: प्रेम संदेश (Bible)**

copyright © 2023 The Word for the World International and Ahirani Christi
Iswari Mandli, Sakri, Dhule, Maharashtra

Language: अहिराणी (Ahirani)

Contributor: The Word for the World International

प्रेम संदेश

जुना करार, 2025

The Old Testament Books in Ahirani Language

The Word for the World International

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in
any format and to make reasonable revisions and adaptations of this
translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in
a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily
endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions
under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word
involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation
22:18-19.

2025-07-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 Jul 2025 from source files
dated 11 Jul 2025

6e2997e4-b06d-5108-bd98-2b3ff67a6f92